

XI. 5852. - 75/1939-40. - 1939. XII. 1. tétel, - exp. kit.
5926. - 149/1939-40 - 1940. III. 5. történeti - ntt. kit.
6168. - 28/1940-41 - 1940. I. 3. nyelv - exp. kit.

Fehérgyarmat, Katmás m. 1917. XII. 7. ref.

Avatási ítélet: 122/1940-41.

jogi: *summa cum laude*.

JK

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

82. 1940 /1941. szám.

Érk: 1940 évi szeptember hó 24. n.

Előirat:

drb. melléklet. Utóirat: 122/1940-41.

Bírálatra kiadom:
Dr. Keutpéter Kun Béla és
Dr. Bacsó Zsuzs

professzor uraknak.

Debrecen, 1940. szeptember 24-én.

Jádornyóczy
e. i. dékan.

Kissé talböre fogott anyzongás,
jól ábrondorse, alaposan is értekm.
ten kicholgoate. Már, hogy nem
elég jondos a levítés is nem monna
a gth. his a s. s. k. is a magyarországi
tal / ideérve az "eren" és "afon" bö. h. e.
erátatás is.)

TÖRVÉNYES ÉS TÖRVÉNYTELEN SZÁRMAZÁS.

TÖRVÉNYESÍTÉS.

Elfogadom és alapja lehet ez
feltételek fényforgása ezen ~~summa~~
cum laude avatásukat is.

Doktori értekezés.

Deb. 940 Rep. 26

A K. M. B. E.

Irta:

Szaplonczay Lajos
jogszigorló.

FORRÁSOK:

1. Dr. Zachár Gyula: A magyar magánjog aseptanai. IV. k. Bp. 1928. Grill.
2. Dr. Kolozsváry Bálint: Magyar magánjog. Bp. 1930.
3. Dr. Meszlény Artur: Magyar magánjog. Bp. 1929. Grill.
4. Dr. Szladits Károly - Dr. Fürst László: A magyar bírói gyakorlat. Magánjog. Bp. 1935.
5. Dr. Szladits Károly: A magyar magánjog vázlatá. Bp. 1937.
6. Dr. Bacsó Jenő: A polgári perrendtartás tankönyve. Bp. 1917. Grill.
7. Dr. Raffay Ferenc: Magyar magánjog kézikönyve. Bp. 1909.
8. Dr. Flósz Sándor: A törvényes vélelem természete. Jog-állam 1912. évf. 86. l.
9. Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének törvényjavaslata. 1928.
10. Indoklás az Mtj.-hez. 1928.
11. Grill-féle Új Döntvénytár XX-XXXII. k.
12. Magánjog Tára IV-IX. k. és XII-XIX. k.
13. Magánjogi Döntvénytár II-XVIII. és XX-XXVII. k.

RÖVIDÍTÉSEK:

- Mtj. : Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének törvényjavaslata. 1928.
Ht. : Házassági Törvény.
Gyt. : Gyámsági Törvény.
M.D. : Magánjogi Döntvénytár.
M. Tára: Magánjog Tára.
G. : Grill-féle Új Döntvénytár.

I. RÉSZ.

TÖRVÉNYES SZÁRMAZÁS

1. §. A törvényesség vételeme.

A családjogi kapcsolatoknak és az abból eredő jogok és kötelezettségek teljességének alapja, létrehozója a legrégibb idő óta a törvényes leszárma-
mazás volt, amely azon a tényen alapszik, hogy a gyer-
meket a törvényes házasságban élő mindkét szülő nem-
zette.

A törvényes leszárma-
zás kérdésének eldön-
tésére vonatkozólag valamennyi művelt nép jogában,
így a magyar jogban is helyt foglal a római jogban
fennálló vételelem : pater vero is est, quem nuptiae
demonstrant. Tehát a házasság fennállása alatt szület-
tett vagy fogant gyermeket a férjtől származónak kell
tekinteni s ezt a vételemet csak azon esetben lehet

megdönteni, midőn a férj által való nemzés lehetősége kizárt. A vélelmezett fogantatási időszak mai jogunk szerint a születés napjától vissza felé számított 182-300 nap közötti időre esik. A Mtj. ezt az időt az orvosi tudomány újabb eredményeinek a figyelembevételével 181-302 nap közötti időszakra terjeszti ki, továbbá megengedi azt is, hogy a megtámadási perben a gyermek törvényes származása érdekében bizonyítható, hogy a fogantatási időpont ezen 302 napot megelőző időre esik.

A mi jogunk a törvényes házasságból származó gyermekek törvényessége mellett szóló vélelmet kiterjeszti a házasság megkötése előtt fogant, de már a házasság tartama alatt született gyermekekre is, de csak abban az esetben, ha a férj a házasság megkötése előtt tudomással birt jegyese terhes voltáról.

/K.7358-1907/A házasság megkötése után 7 hónapra született gyermek ezen házasságból vélelmezendő származottnak azon esetben is, ha az anya férjhezmenetelekor özvegy volt és a házasságkötés előbbi férje halála után egy hónappal történt. Ezen vélelmet nem cá-

folja azon körülmény sem, hogy a kérdéses gyermek anyjának első férje után is törvényes örökösödésben részesül./K.5472-1873/

A vélelem kiterjed azon utószülöttre is, aki a házasság megszűnése után, de a törvényes 300 napon belül született. Ha az anyának korábbi házassága megszűnésétől számított 300 nap eltelte előtt gyermeke született, akkor két törvényes vélelem összeütközéséről van szó. A Kuria 5472/1873 számú döntvénye szerint ilyenkor a gyermeket a második házasságból származónak kell tekinteni. Ugyanigy rendelkezik a Mtj. is. Ezzel a korábbi házasságból való származás törvényes vélelme nem szűnik meg, s ha a későbbi házasságból való származás törvényes vélelme megdől, a korábbi házasságból való származás vélelme ipso iure fennáll. A gyermeket csak abban az esetben lehet törvénytelennek nyilvánítani, ha mind a két törvényes vélelem megdől./Mtj. 191.§/

A törvényes házasság fennállása alatt született vagy fogant gyermekek törvényessége mellett harcoló vélelmet nem szünteti meg az a körülmény, hogy a

gyermeket az anya törvénytelennek anyakönyveztette. Az anyának a bontó prben tett beismerése, hogy a gyermek házasságon kívül született, a gyermeket törvényes születésétől nem fosztja meg./K.2907-1923/ Ha a férj eltűnt és eltűnése után bármily hosszú idő is telt el, a feleségtől született gyermeket egyelőre törvényesnek kell tekinteni és ilyennek anyakönyvezni. De ha a férjet utólag holtta nyilvánítják a törvényesség vélelme az ítéletben kitett elhalálozási naphoz igazodik, s ha a gyermek e naptól számított 300 napon túl született, házasságon kívülinek tekintendő és az anyakönyvi bejegyzés megfelelően helyesbitendő./K. 619-1932 és 4838-1931/

Az ágytól és asztaltól való elválasztás idején született gyermekekre a törvényesség vélelme nem terjed ki csak abban az esetben, ha bizonyítást nyer az a körülmény, hogy a szülők az életközösséget helyreállították, s így nemileg érintkezettek./K.1865-1914/ A Mtj. azonban azzal az indoklással, hogy a házassági kötelék ilyen esetben is fennáll jogilag, a törvényesség vélelmét az ágytól és asztaltól való el-

választás idejére is kiterjed.

2.§.

A törvényesség megtámadása.

Habár a mondottak értelmében a házasság tartama alatt, valamint a házasság megszűnése után a törvényes 300 napon belül született gyermekek törvényeseknek vélelmeztetnek, a vélelmezett atya nincs elzárva annak bizonyításától, hogy a gyermek nem tőle származik ennél fogva törvénytelen származásúnak tekintendő. A törvényes származás vélelmének a megdöntésére szolgál a származás törvényességének megtámadására irányuló kereset, az actio de filiatione negativa. Ennek előfeltétele, hogy a férj a vélelmezett fogantatási időn belül az anyával nemileg nem érintkezett, vagyis olyan ténykörményt igazol, amelynek fennforgása lehetetlenné teszi, hogy a gyermek a vélelmezett atyától származzék. Nem elég azonban egyszerűen annak a bizonyítása, hogy a férj az anyával nemileg nem érintkezett, hanem szükséges az tis bizonyítani, hogy a nemi érintkezés fizikai lehetősége is ki volt zárva. /K.1168-1935 és 3435-1935/

Kizártnak tekinti birói gyakorlatunk a nemi érintkezés lehetőségét, ha a férj a fogamzás egész ideje alatt megszakítás nélkül fogházi letartóztatásban volt. Azonban ha neje őt néha meglátogatta, nem lévén kizárva a nemi érintkezés lehetősége ezen látogatások alatt, a született gyermek törvénytelenítése ki nem mondható. /K. 5545-1895 és 2658-1935/ Dacára annak, hogy a férj a fogamzási idő alatt az anyával közösült, mégis sikerrel támadható meg a törvényes származás vélelme, ha bizonyítást nyer, hogy a gyermeknek a férjtől való nemzése lehetetlen volt, /pl. a férj a fogamzási idő alatt nem volt képes a házassági tartozás teljesítésére K. 3646-1902/ vagy hogy a nő a fogamzási időben már mástól teherbe volt ejtve. Az a tény, hogy a nő férjét elhagyta, hogy azóta állandóan külön éltek, s hogy nics adat arra, hogy a különéléstől kezdve egymással érintkeztek volna, a nemzés teljes lehetetlenségének bizonyítására s így a törvényes vélelem megdöntésére nem szogálhat. /K. 3462-1925/

Kizártnak tekinti birói gyakorlatunk a nemi érintkezés lehetőségét, ha a fogamzási idő a

férjnek és az anyának biróilag elrendelt ágytól és asztaltól való elválasztása vagy különélése idejére esik, mivel a házaselek a Ht.101.§-a szerint nincsenek együttélésre kötelezve. Ha tehát ezen tényleges elválasztás idejében a nőnek gyermeke született, úgy a törvényes születés bizonyítása végett az bizonyítandó, hogy a felek a fogamzás időszakában az életközösséget visszaállították, vagy hogy egymással a nemzésre következtethető módon érintkeztek. De ez a körülmény, hogy a felek időnkint egy községben tartózkodtak, a származás törvénytelenységének megállapítását ki nem zárja. /K.2467-1900 és 3475-1934/ Az anya kijelentése törvényes gyakorlatunk szerint a házasság tartama alatt született gyermek törvényteleniségére nézve bizonyítékul el nem fogadható. /K.113-1892/ A házasság tartama alatt, habár a válóper folyamatba tétele után fogant gyermek törvényesnek vélelmeztetik mindaddig, míg az ellenkezője birói ítélettel ki nem mondatik.

A törvényes származás vélelmének keresettel való megdöntésére jogunk csupán a férjet jogosítja fel annak életében. Felperes tehát a vélelmezett

atya akinek a keresetet a gyermek ellen, ha pedig az anya is él, az anya ellen is meg kell indítani. A megajándékozott vagy örököse megtámadhatja annak törvényes származását, aki mint az ajándékozó ivadéka az ajándék által sértett kötelesrészének kiegészítését kéri tőle./K.719-1913/

A gyermek törvényteleniségének a kimondását az örökösök csak abban az esetben kérhetik, ha kimutatják, hogy a gyermek létezéséről az atya nem tudott, vagy cselekvőképtelenség vagy elháríthatatlan akadály által a kereset beadásában haláláig akadályozva volt. Az örökösödési perben azonban a születés törvényességét kifogás útján enélkül is megtámadhatják./K.7746-1905/ Jogositva vannak továbbá az örökösök megindítani a keresetet, hogy ha a férj az általa indított törvénytelenítési per folyamán elhunyt./K.844-1907 és 5137-1930/ Az oldalági örökösök nincsenek jogositva az örökhagyó gyermekének törvényességét kétségbe vonni./Budapesti tábla 21,548-1885/

Birói gyakorlatunk a megtámadási per megindítását akadályozó ténykörülmenynek vette : ha a férj műveltségi fokát és társadalmi helyzetét tekint-

ve, menthető jogi tévedése miatt mulasztotta el a megtámadást, /K.9768-1915 és 3536-1933/ továbbá a férjnek azon téves tudását, hogy a házassági perben a gyermek törvénytelenységét megállapították. /K.2018-1911/ A bíró azon az alapon, hogy a házastársak állandóan más-más községben külön-külön éltek és hogy a férj ez idő alatt olyan részeges életmódot folytatott, hogy egy nap sem volt józan, megállapította, hogy a férjnek nem volt tudomása arról, hogy feleségének ez idő alatt gyermeke született. /K.2825-1915/

A házasság tartama alatt született gyermek törvényes származásának megtámadása iránti kereseti jog a férjnek olyan személyhez kötött joga, amelyet meghatalmazás nélkül más nem érvényesíthet és amelyet sem élők között, sem végrendeletben át nem ruházhat. /K.642-1911/

A férj sem jogosult a megtámadásra, ha a gyermeket magáénak elismerte, ha csak azzal egyidejűleg az elismerés hatályát is meg nem támadja. /K.6763-1927/ Ha a férj az általa indított megtámadási per folyama alatt ismerte el a gyermeket magáénak, ezt

ugy kell tekinteni, mintha a gyermek törvényességét meg sem támadta volna. Aki a születés törvényességét megtámadja, tartozik annak ellenkezőjét bizonyítékokkal megdönteni. /K.1396-1879/

A Mtj. a származás törvényességének a megtámadására csupán a férjet és bizonyos szűkebb körben a gyermeket is jogosítja. /181.§.2.bekezdés/ Más érdekeltnek csak azt engedi meg, hogy a törvényes vélelemmel szemben a származás törvénytelen voltára hivatkozassanak akkor, ha a férj vagy a gyermek a megtámadási nyilatkozatot már megtették, vagy ha a férj meghalt és az ő megtámadási szándéka kifejezett vagy vélelmezett akaratából megállapítható. /188.§/ A gyermek önálló megtámadási jogát törvénytelenségének kimondásához fűződő fontos érdekek indokolhatják, amely indokok között első helyet foglalja el az, hogy a természetes atyja törvényesíthesse. A gyermek megtámadási jogát a Mtj. arra az esetre korlátozza, mikor a férj a fogantatási idő egész tartama alatt állandóan távol volt, s így a férj megtámadási szándéka is kiolvasható az ő kifejezett vagy hallgató-

lagos akaratából. A gyermek megtámadási jogának gyakorlásához az anya beleegyezése is szükséges./184.§/ Nem szükséges az anya beleegyezése, ha távollét, cselekvőképtelenség vagy egyéb ok miatt tartósan gátolva van a nyilatkozásban.

A kereset megindítása nincsen záros határidőhöz kötve, tehát a jogosult bármikor megindíthatja. A megtámadásra irányuló jog nem évül el 32 év alatt./K.916-1919 és 4606-1931/ Ha az apa a gyermek születéséről tudomással birt és a születés megtörténtétől számított hosszú időn át a születés törvényességét sem keresettel, sem pedig egyébként nem támadta meg, s ebben akadályozva sem volt, a születés törvényességét elhalálozása után az ő jogán rokonai nem jogosultak megtámadni./K.1514-1924/ A kereseti jog megszűnik, ha a gyermek a kereset beadása előtt meghalt./K.3998-1901/ A Mtj. a kereset megindítását egy évi záros határidőhöz köti a születéstől nyert értesüléstől számítva,/183 és 184. §§/ a gyermekre nézve pedig a határidő folyása nagykorúsága beálltával veszi kezdetét.

A származás törvényességét státus perben keresettel kell megtámadni, ha azonban a gyermek már meghalt a származás törvényességének megtámadása iránt önálló státus pernek nincs helye. A Mtj. szerint ilyen esetben a Ht. 68. §-ának megfelelően a bírósághoz intézett egyszerű kijelentéssel nyilváníthatja ki az apa, hogy gyermekét törvénytelennek kívánja tekinteni, melynek hatása megegyezik a Ht. 68. §-ában foglalt bejelentés hatályával vagyis alapul szolgálhat, hogy akár a férj, akár más hivatkozható személy, ha a törvényesség vélelmét megdönteni képes. A származás törvényességének bejelentéssel való megtámadása a legszemélyesebb természetű nyilatkozat, melyet a jogosult helyett az ő törvényes képviselője csak a jogosult cselekvőképtelensége esetében és akkor is a gyámhatóság jóváhagyásával tehet meg.

/Mtj. 186. §/

Ha a férj a keresettől elállott a megtámadási cselekményt meg nem történtnek kell tekinteni. Következik ebből, hogy a keresetindítás pusztán ténye csak akkor jogosít fel más érdekeltet a törvé-

vénytelen származásra való hivatkozásra, ha a per a gyermek vagy a férj halála folytán szűnt meg.

A származás törvényességét a jogosult csak maga támadhatja meg. Cselekvőképtelen jogosult helyett azonban a gyámhatóság hozzájárulásával törvényes képviselője is élhet a megtámadás jogával, ha azonban ez a megtámadást elmulasztotta a jogosított személy cselekvőképességének visszanyerése után éppen úgy élhet a megtámadási jogával, mintha cselekvőképtelenségének idején nem lett volna törvényes képviselője. Cselekvőképességében korlátozott szülőnek a megtámadási perben cselekvőképessége van. /Ht.128.§/ A perben a kiskorut az árvaszék által kirendelt gondnok képviseli, /Gyt.30.§ a.pont/ kinek díjjait a felperes előlegezi. /128.000-1932 BM.sz.r./

A bíróság mind a születés törvényessége, mind pedig a törvénytelenége mellett szóló tényeket és bizonyítékokat hivatalból veszi figyelembe. Általános szabály, hogy a törvényes vélelemmel szemben a bizonyítás terhét az viseli, aki azt megdönteni kívánja. Ez alól kivételt tesz a birói gyakorlat ab-

ban az esetben, ha a fogamzás ideje a házasság megkötése előtti időre esik, mivel ilyenkor a férj, ha tagadja az anyával való nemi érintkezést az ellenfélre háríthatja annak a bizonyítását, hogy a kérdéses időben az anyával tényleg közösült./K.5610-1924/

A házasság tartama alatt született gyermekek törvényességének vélelme ugyanis azon alpszik, hogy a házastársak a házasság tartama alatt nemi érintkezést folytattak, ez a vélelem pedig nem terjed ki a házasság megkötése előtti időre. Ellenkező esetben, ha a gyermek fogamzási ideje a házasság tartamára esik az ebből kétségtelenül folyó törvényességi vélelemmel szemben a felperes az általa való nemzés teljes lehetetlenségét, s így azt tartozik bizonyítani, hogy a gyermek fogamzása idejében nemileg nem érintkezett és nem is érintkezhetett./K.3462-1925/

Ujabban kezd térthódítani a származásnak vércsoport-vizsgálat alapján való megállapítása. Ez az eljárás azonban még az orvosi tudománynak ezen a téren jelentkező hiányossága következtében nagyobb jelentőséggel nem bír, s a Kuriánk a 4142/28

számu döntvényében ki is mondta, hogy a megtámadási pert vércsoport-vizsgálat alapján eldönteni nem lehet.

Ha a bíróság a keresetnek helyt ad, a gyermeket házasságon kívülnek nyilvánítja. A per státus per, tehát a benne hozott ítélet hatálya mindenkire kiterjed, ellenben az öröklési perben hozott ily ítélet csak a felek között és a vitás jogviszony szempontjából bír jelentőséggel és hatállyal. /K.4779-1904/

A gyermek törvényességének a megtámadásáról való lemondás formához nem kötött egyoldalú jogügylet, amely a megtámadási jog érvényesítését kizárja. Lehet kifejezett vagy hallgatóságos. /K.6392-1936 és 3465-1936/

Több gyermek törvénytelen származásának megállapítása iránt indított perben a törvényesen vélelmezett fogamzás időszaka a legelsőben született gyermek születése napjától számítottan visszafelé 300 nap és a legutolsó gyermek születésétől visszafelé számított 182 nap közötti időszak egységesen határozandó meg. /K.7128-1904/

3.§.

A törvényes gyermekek tartása.

Már a régi jogunk is a szülők nemcsak erkölcsi, de jogi kötelezettségének tekintette, hogy a szülők gyermekeiket kötelesek eltartani, mely eltartási kötelezettség erkölcsi indoka az egymástól való leszármazás tényén alapzik. Már Szent István dekrétumai szólnak a szülőknek kiskorú gyermekeikkel szemben való eltartási kötelezettségéről, de a magyar Corpus Iuris vonatkozó helyei is azt igazolják, hogy jogunk a tartási kötelezettséget, mint a vérrokonsági kapcsolatnak a következményét természeti jognak tekintette.

A Gyt. 11.§-a szerint a vagyontalan kiskorúakat elsősorban az atya, ha az erre magában nem képes, vele együtt az anya, ha atya nincs vagy erre teljesen képtelen, az anya, végre a nagyszülők tartoznak eltartani és neveltetni. Az atyával együtt az anya akkor is kötelezhető vagyontalan kiskorú gyermekének eltartására és neveltetésére, ha az atya keresetképes ugyan, de keresménye a saját fenntartása

mellett nem elegendő a tartási és neveltetési költségek fedezésére./4423-1920 sz.döntvény/A törvényes atya akkor is köteles eltartani gyermekét,ha a törvényes feleség a házassági együttélést megszakítja és a gyermekét magánál tartja.

Az a körülmény,hogy a gyermek harmadik személyek részéről ingyenes juttatásban részesül, vagy ingyenes eltartást kap, pusztán a gyermek javára szolgál,s a tartásra kötelezett apát a tartásdíj fizetésének kötelezettsége alól nem mentesítheti,s ő harmadik személy jóvoltából a gyermek anyjával szemben nem érvényesíthet jogokat./K.2722-1922/A szülők munkaképes és önálló háztartással bíró gyermekük tartásáról nem kötelesek gondoskodni./Buda-pesti tábla : 1890.máj.6./

A Gyt.11.§-ának szószerinti szövegét véve a szülőket olyan gyermekkel szemben,akinek vagyona van ,tartási kötelezettség nem terheli.A Gyt. más helyeinek az összevetéséből /15.és 91. §§/ azonban kitűnik,hogy a szülők a vagyonos kiskorúakat is kötelesek eltartani,mivel a gyermek vagyonának csak ajövedelme az,amely a tartás és neveltetés költsé-

geire a szülők által igénybe vehető, ellenben a törzsvagyon csak a gyámhatóság hozzájárulásával használható fel. Támogatja ezen felfogást a Ht. 95. §-ának a rendelkezése is, mely szerint a szülők elválása illetőleg házasságuk felbontása esetére mind a két szülő jövedelme arányában köteles fedezni a tartásnak és neveltetésnek a költségeit, ha arra a gyermek vagyonának a jövedelme elégtelen. A Mtj. ezt a szabályt kiterjeszti arra az esetre is, ha a bíróság a házasságot érvénytelennek nyilvánította. /229. §/ Birói gyakorlatunk is hasonló nézeten van, midőn kimondja a Kuria a 2728/1923 és a 2804/1930 számú döntvényeiben hogy a tartási és nevelési költségek fedezésénél első sorban a szülőkkel szemben követelhető szolgáltatások jönnek tekintetbe és csak ha ezek nem elegendők, kerülhet sor a törzsvagyon igénybevételére. Birói gyakorlatunk az olyan kiskorut, akinek vagyona haszonélvezettel van terhelve egy sorba helyezi a vagyontalan kiskorúval. /K. 1778-1934/

Ha a szülők a bontóper folyamatba tétele nélkül különváltan élnek és a gyermekek elhelyezése és tartása felől nem határoztak, idevonatkozólag

a legközelebbi rokonok meghallgatásával a gyámhatóság határoz. Ha azonban a szülők birói határozat alapján élnek elváltan, avagy a házasság véglegesen felbontatott, vagy a bíróság az ágytól és asztaltól való elválasztást kimondta, a közös kiskorú gyermekek tartása és elhelyezése kérdésében a bíróság határoz.

A tartási képesség beálltának további feltétele, hogy a tartásra kötelezett képes is legyen a tartás szolgáltatására. Általános szabály, hogy mindenki először is saját életfenntartásáról gondoskodik, tehát nem köteles mást eltartani, ha erre saját illendő tartásának veszélyeztetése nélkül nem képes. /K.3155-1918/ Kimondja ezt a Mtj.231.§-ának 1.bekezdése is. Ezen szabály alól azonban jogunk kivételt tesz a szülők által történő tartás tekintetében, mivel a szülő tartási kötelezettsége a legtermészetesebb és legszigorubb, s így tőle elvárható, hogy gyermekeiről saját szükségletének szükölködésig való megszorítása árán is gondoskodik. /K.98-1918/ Nem volna méltányos azonban a szülőt ezen szigorított tartási kötelezettséggel terhelni, ha a gyermeknek anyyi va-

gyona van amelynek állagából eltartása kitelik, vagy a szülőnek van más eltartásra kötelezett rokona. A K. 2804/1930 számú döntvény szerint a gyermek törzsvagyona csak akkor vehető igénybe, ha a szülőkkel és nagyszülőkkel szemben a szolgáltatások már kimerültek.

Egysorban kötelezettek között a tartásdíj rendszerint megosztva ítélendő meg, mert a tartási kötelezettség őket egyenlően terheli. Egyik tartásra kötelezett a másikat terhelő kötelezettségért csak annyiban felelős, hogy amennyiben valamely tartásra kötelezettnek ebbeli kötelezettsége törvényesen bármely okból megszűnik, úgy az erre eső kötelezettséget is a többi tartásra kötelezett tartozik teljesíteni, de ebből a körülményből a kötelezettek egyetemlegességére következtetni nem lehet. Ily egyetemlegességet sem törvény, sem a bírói gyakorlat által nincs megállapítva. /K.200-1901/ Ilyen esetben tehát, ha az egyik kötelezett külföldön él, az eltartásra jogosult az ilyen kötelezett figyelmen kívül hagyásával a többitől követelheti az eltartást.

A tartás mértékét illetően a szabályt az

képezi, hogy a kötelezett illendő tartást köteles nyújtani. A tartás mértéke szabály szerint a kötelezett vagyoni és kereseti viszonyaihoz és a jogosult társadalmi állásához igazodik, tartalmát tekintve pedig kiterjed mindazon eszközök szolgáltatására, amelyek a jogosult megélhetéséhez, neveléséhez valamint taníttatásához szükségesek. Ami a gyermek kiképzését illeti, csak olyan kiképzést igényelhet, amelyet a szülő vagyoni és kereseti viszonyai valamint társadalmi állása megengednek. Függ továbbá a gyermek képességétől és szorgalmától nemkülönben szerepet játszik e kérdés eldöntésénél az is, van-e a gyermeknek saját vagyona, illetve vagyona utáni jövedelme, amely felhasználható.

A szülő és a gyermek közötti viszony természetéből következik, hogy a szülőnek a lehető legtágabb jogkört kell biztosítani a gyermektartás módjának a meghatározására, azonban csak addig, amíg a gyermek fontos érdeke vagy visszaélés meggátlásának szükségessége más döntést nem kíván.

Birói gyakorlatunk értelmében a tartás

természetben jár./K.1281-1921/ Anyagi szabály, hogy a tartás elsősorban természetben kell szolgáltatni és az eltartásra kötelezett az eltartásra jogosított félnek a kívánságára és csak is akkor köteles a természetben szolgáltatandó tartás helyett annak készpénzbeli ellenértékét megfizetni, ha a tartásra jogosított fél olyan körülményeket bizonyít, amelyek fennforgása a tartásnak természetben való elfogadását lehetetlenné teszik./K.1281-1911/ Ugyan így azon esetekben, midőn a természetbeni tartás a kötelezett hibájából vált lehetetlenné. Az atya a tartási kötelezettségének havi járadék alakjában készpénzben való fizetésére köteleztetik, mikor a gyermeket nem tartja magánál, mikor a szülők elváltak, vagy külön élnek./K.5488-1915 és 6039-1928/ Ha többben vannak tartásra kötelezve a természetben való tartás pedig csak egy helyen szolgáltatható ki és az természetben fel nem ajánltatik, a tartás egyenértéke készpénzben megítélendő./K.35-1910/

A szülő gyermekét mindaddig köteles eltartani, amíg a gyermek rászorul. Rendszerint a gyermekteljeskoruságának a bekövetkezésével szűnik meg a

szülő tartási kötelezettsége, ez pedig rendszerint egybe esik a gyermek keresőképességének a beálltával. Terheli a szülőt ezen túl is, ha a nagykoru gyermek saját hibáján kívül továbbra is képtelen fenntartásáról saját maga gondoskodni. Birói gyakorlatunkban ujabban jelentkező szabályok értelmében a szülő tartási kötelezettsége akkor is fennáll, ha arra a szülő vagyoniilag képes és ha a gyermek, bár keresőképese, de megfelelő kereset hiányában és vagyontalansága mellett maga erejéből megélni nem tud./K.8240-1929 és 5373-1932/ A leánygyermeket férjhez meneteléig, s ha férjhez nem megy 24 éves koráig köteles a szülő eltartani./K.3651-1909/ Férjes leányát a szülő csak akkor köteles eltartani, ha a férje őt nem képes tartani és ha a gyermek megfelelő kereset hiányában és vagyontalansága miatt a maga erejéből nem tud./K. 1793-1929 és 1781-1934/ A szülő viszont kiskorú gyermekét sem köteles eltartani, ha a gyermek életviszonyainak megfelelő tartását maga is meg tudja szerezni, bárha ezt saját hibája miatt megtenni el is mulasztotta.

Jogunk a multa nézve eltartási kötelezettségből származó követeléseket csak akkor engedélyesíteni, ha a kötelezett már késedelembe van. Így rendelkezik a Mtj. is. Felmenti jogunk a kötelezettet azon hátrálékok megfizetése alól, amelyekkel a jogosultnak alapos okkal nem menthető mulasztása következtében huzamosabb időn át maradt hátrálékban, avagy amelyek a kötelezetre méltánytalanul nehezedő összegre emelkedtek, s amelyek egyszerre történő kiszolgáltatása esetében vagyoni romlása következne be. /K. 8684-1930 és 5064-1934/

A kiskorúak tartása tekintetében az a szabály, hogy a szülők azt egymás között változhatatlan egyezséggel nem szabályozhatják. Ha akár a felek vagyoni viszonyaiban, akár az általános gazdasági megélhetési viszonyokban vagy mind a kettőben utóbb olyan változások állanak be, amelyet a felek a szerződés megkötésekor előre nem láthattak és amelyeknek következtében a szerződésileg megállapított tartásdíj összege utóbb elégtelennek bizonyulna, a tartásra jogosultat nem lehet elzárni attól, hogy tartás-

dijjának megfelelő felemelése iránt a tartásdíj fizetésére kötelezettel szemben keresettel fellépheten. /K.4209-1922/

A tartáshoz való jogról a jövőre nézve sen lemondani, vagy azt másra átruházni jogunk szerint nem lehet. A Mtj. megengedi, hogy a természetes apa tartási kötelezettségét megváltsa, ingyenes lemondás azonban semmis. /253.§/

Birói gyakorlatunk szerint a tartásdíj után kamatot megítélni nem lehet ugyan, ez a tilalom azonban nem vonatkozik a birói ítélet, egyezség illetve közjegyzői okirat szerint fizetendő követelés után a teljesítési idő leteltétől járó késedelmi kamatra.

A kifizetett tartási összeg vissza nem követelhető, sem pedig a jövőben esedékes tartásdíjba be nem számítható. /462-1937 sz. döntvény./

Az eltartási kötelezettség mind a jogosult, mind a kötelezett halálával megszűnik. A jogosult halálával azért, mivel az eltartás célját vesztette, a kötelezett halálával pedig azért, mivel ez

a kötelezettség elvileg személyhez kötött és vérségi köteléken alapszik.

A szülő által a gyermekkel szemben nem érvényesített tartási kötelezettség a gyermeknek halálával átszáll annak örökösére akkor, ha az örökösök olyan harmadik személyek, akik az anyagi jog értelmében az örökhagyó szüleinek az eltartására egyébként nem volnának kötelesek; ez a kötelezettség azonban legfeljebb az örökség erejéig terjed./Győri tábla: 2146-1928 és K. 7494-1929/

4.§.

A törvényes gyermek jogállása.

A törvényes gyermeknek a család keretén belül elfoglalt jogállása idők folyamán nagy fejlődésen ment keresztül. A fejlődés kezdetén az ugynevezett patriarchális nagy családban az atyai hatalom, a patria potestas dologi jelleggel bírt. A gyermek az atya korlátlan hatalmának volt alá vetve, amennyiben megillette az atyát a ius venendi és a ius vitae ac necis is, s ennek a hatalomnak csak az ésszerűség és a vallás szabott határt.

A patriarchális kis családban ez a korlátlan hatalom már oltalmazói viszonyra alakul át, amelyben a jogok egyben kötelességek is, s az atyai hatalom korlátlansága részben önmagától megszűnik, részben az állam felügyelete és ellenőrzése alá kerül.

A fejlődés utolsó stádiuma a modern család, melyben a régi patria potestas mindkét szülőt megillető szülői hatalommá alakul át, s melynek tartalmát a gyermek személye és vagyona felett való felügyeleti jog képezi, továbbá a gyermek képviselőnek a joga, s egyben kötelessége. Mind ez a gyámhatóság ellenőrzése mellett.

Hasonló a fejlődés menete a magyar jogban is, hol a gyermek felett gyakorlandó hatalom korlátlanságát a keresztyén vallás enyhítette. A Hk. által szabályozott atyai hatalom még inkább uralomnak nevezhető, míg a Gyt. már tágabb jogkörű gyámi tisztté fejlesztette.

A törvényes gyermek atyjának a családi nevét viseli, s míg kiskorú szülői hatalom vagy gyámi felügyelet alatt áll. A szülői hatalom kiterjed

a gyermek személye és vagyona felett való rendelkezési jogra, s magába foglalja a törvényes képviselő jogát is. A gyermek viszont szülei iránt engedelmes-ségre midaddig míg fenntartásukról saját maguk nem gondoskodnak, illetőleg amíg szüleikkel házközösségben élnek a házi fegyelem által szoríthatók.

Ezen § bővebb kifejtése a szülői hatalom fejezete körébe tartozik.

II. RÉSZ.

TÖRVÉNYTELEN SZÁRMAZÁS.

5. §.

A törvénytelen gyermek jogállása.

A házasságon kívül született gyermekek törvénytelen származásuaknak neveztetnek. Házasságon kívül születettnek pedig az a gyermek tekintetik, aki - nek anyja a gyermek fogantatásának idejében vagy születésekor nem élt házassági viszonyban, valamint az a gyermek is, akire nézve a törvényes születés vélelmét

megtámadási perben megdöntötték. A jóhiszemien vélt házasságból származó gyermekek minden tekintetben a törvényes gyermekekkel azonos elbírálás alá esnek, ellenben a semmis házasságból származó gyermekek már házasságon kívülnek tekintetnek.

A házasságon kívül született gyermek csupán anyjával és anyjának vérrokonaival van rokonsági kapcsolatban, minek következménye, hogy az ilyen gyermek anyjának a családi nevét viseli, annak állampolgárságát és illetőségét továbbá vallását követi és csak anyjával és annak rokonaival van öröklési kapcsolatban.

A házasságon kívül született gyermek anyja családi nevét viseli. Ha az anya már nem hajadon, a gyermeknek az lesz a családi neve, amelyet az anya mint hajadon viselne. A gyermek anyja férjének családi nevét kapja, ha a férj a gyermeknek és az anyának a beleegyezésével családi nevét közokiratba foglalt nyilatkozattal az igazságügy miniszter jóváhagyásával a gyermekre átruházza. Az igazságügyminiszter jóváhagyást csak akkor tagadhatja meg, ha a névváltoz-

tatás a közrend érdekeivel ellenkezik.

A házasságon kívül született gyermek atyjával törvényes rokonsági kapcsolatban nem áll, azonban közte és természetes atyja valamint ennek rokonai között a vérokonság házassági akadály a fennáll. /Ht.11.§/Az anya és azanya rokonai iránti vonatkozásban tehát a gyermek helyzete ugyan az, mint a törvényes gyermekeké, viszont az atya iránti viszonya már hiányában van a valódi családjogi kapcsolatoknak és hatása csupán vagyoni jogi kötelezettségekre szorítkozik.

A házasságon kívül született gyermek nem áll nemzője atyai hatalma alatt. A szülői jogot felette az anya gyakorolja és az önjogi anyát illeti meg felette a természetes és törvényes gyámság is.

A házasságon kívül született gyermek atyjának nincs feltétlen joga ahhoz, hogy kiskorú gyermekét a vele létrejött megállapodás ellenére utóbb a gyermek akarata nélkül olyá pályára adja, amely nem felel meg a hajlamának. /K.1192-1921/

Az apaság megállapítása.

A házasságon kívül született gyermek apjának a megállapítása még nehezebb, mint a törvényes származásuénak. Az anyától való származást illetően normális körülmények között elegendő a szülés tényének a bizonyítása. /Mater semper certa est./ Ellenben az atyaság megállapítása sok esetben igen nehéz, sőt lehetetlen.

A gyermek fogamzásának időpontja, mint belső élettani esemény csak a legritkább esetben bizonyítható, ezért a jog beéri azzal, hogy a származás körülményeinek a megállapításánál a megfogamzás valószínű időpontja vétessék alapul. A jog tehát megelégszik annak a bizonyításával, hogy a közösülés ténye a fogamzási időn belül történt és felállítja azt a vélelmet, hogy az tekintendő a gyermek természetes atyjának, aki annak anyjával a születéstől visszafelé számított 182 napnál nem rövidebb és 300 napnál nem hosszabb idő alatt nemileg közösült.

Az atyaság megállapítása per útján tör-

ténik. Az atyasági kereset indításának a joga a gyermek nevében az anyát, ha azonban még maga is kiskorú volna, az ő törvényes képviselőjét illeti meg. A kereset az atyaság elismerésére és ezáltal az ebből folyó igények megállapítására irányul.

A származás kérdését tehát, mint előkérdést a tartás iránt indított perben dönti el a bíróság. Ha az alperes természetes atyaságát elismerte további bizonyításnak nincs helye. Aki természetes atyaságát elismerte nem élhet többé azzal a kifogással, hogy az anya a fogantatási időn belül feslett életmódot folytatott. Ha az alperes tagadja a kereseti alapot, a felperes köteles bizonyítani a közösülés tényét, amely esetben csak azt kell bizonyítani, hogy az a kritikus időben, vagyis a szülés előtti 6-10 hónapon belül történt.

Birói gyakorlatunk a nemi érintkezés tényével szemben ellenbizonyítást nem enged meg, így pl. azt, hogy a gyermek mástól származik, vagy olyan tények bizonyítását, amelyek kizárják a fogantatás lehetőségét, vagy amelyek a közösülés idejében a férfi-

nek a nemzésre való képtelenségét kívánják igazolni /K.6352-1891,215-1898 és 6331-1924/ Ellenkező döntést tartalmaz a Kuria 6332/1923 számú ítélete, melyben mentesítette azt az egyént a tartás alól, akiről megállapított, hogy az anyával a kritikus időben közöszült ugyan, de a nemzésre akkor képtelen volt.

Nem engedi gyakorlatunk a vélelmet lerontani olyan tények által, amelyek kizárnák annak a lehetőségét, hogy a fogantatás annak a nemi érintkezésnek az eredménye legyen. Sőt nem rontja le a vélelmet a mai jogunk szerint az sem egymagában véve, ha az anya a kérdéses időben másokkal is érintkezett nemileg, kivéve ha az anya feslett életmódot folytattott. A Mtj. nemcsak feslettség esetében zárja ki a vélelmet, hanem akkor is, ha olyan tények nyernek bizonyítást, amelyek nyilvánvalóan kizárják annak a lehetőségét, hogy a fogantatást az a nemi érintkezés okozta. Így pl. bizonyítást nyer, hogy az anya a nemi érintkezés idején már teherbe volt ejtve, vagy hogy az anya az érintkezés után elvetélt és ettől az időtől kezdve az előbbi férfival már nem közöszült.

Helyesebb a Mtj.álláspontja, "mert a jognak nem lehet feladata, hogy természetileg lehetetlen eredményeket kényszerítsen rá az életre. A valóság ténye előtt a vélelemnek is meg kell hajolnia", -mondja a Mtj. Indoklása. Praesumptio cedit veritati, -mondja Frank.

A kereseti állításokkal szemben való védekezés céljából rendelkezésére áll az alperesnek az exceptio plurium concubentium is, amely azonban csak abban az esetben rontja le a vélelmet, ha az anya a fogantatási időben feslett életmódot folytatott. Az a körülmény tehát, hogy a felperes a gyermek fogantatásának idején másokkal is közösült, még ha tényként megállapított volna, egymagában véve a törvényes gyakorlat értelmében nem elegendő a felperes feslett életmódjának a bizonyítására. A mással való közösülés sikeresen csak akkor érvényesíthető, ha nemcsak az bizonyítottatik, hogy az anya a fogantatási időben mással is közösült, hanem egyúttal az is, hogy a nő a fogantatás időszakában nyilván feslett életet folytatott.

Az, hogy az anya a fogantatási idő alatt feslett életű volt-e, jogkérdésre vonatkozik. Ennél-

fogva a tanuk erre a kérdésre nem hallgathatók ki, hanem csak olyan tényekre, amelyekből arra, hogy a törvénytelen gyermek anyja a fogamzás ideje alatt feslett életű volt, esetleg következtetés vonható./K.

1900.márc,1./

Arra a kérdésre, hogy mely esetben ad jogunk helyet a feslettség kifogásának, kimerítő választ csak úgy nyerhetünk, ha átvizsgáljuk birói gyakorlatunknak idevonatkozó anyagát. Megállapította a Kuria a feslettséget, midőn a felperes a gyermek fogamzása idején oly életmódot folytatott, melyben magát áruba bocsátotta és hogy nemcsak az alperessel, hanem másokkal is nemileg közösült, /K.5627-1885/ vagy mint kéjnéő, a fogamzás idején feslett életmódot folytatott /K.5228-1880/ továbbá a felperes beismerte, hogy három férfitől volt már törvénytelen gyermeke. /K.2857-1885/ A Kuria 43,249 számú határozatában azon az alapon adott helyett a feslettség kifogásának, mivel bebizonyult, hogy a felperes többekkel közösült, sőt fürdőbe is járt, hogy ott az urakkal saját szavai szerint "geschäfteket" csináljon. További esetek : a fel-

peres a fogamzás ideje alatt mostoha apjával is közösült /I.G.322/; a felperes a fogamzás idején bordély üzletben tartózkodott, s ott többekkel pénzért nemileg közösült /K.6954-1892/; a felperes éveken át személyválogatás nélkül különböző férfiakkal közösült /I.G.216/Az olyan nő, aki a férfiakat maga csábitja közösülésre és aki mások jelenlétében közösül, nyilván a női szemérmet oly mértékben sértő magavi-seletet tanusít, melyből csakis ledérségre és feslettségre lehet következtetni akkor is, ha a közösülés nem pénzért történt és ha a nő testét üzletszerűen nem bocsátotta áruba./Dt.4.f.V.165/

Nem állapította meg a Kuria a feslettséget, midőn a felperes gyermekének fogamzási időszakában az alperesen kívül egy éjjel két férfi szobájában ezek egyikével, majd a szobából távozva éjnek idején a lépcsőn ezek másikával is közösült, pénzt azonban a közösülésért nem kért és nem is kapott./G.275/ Nem állapította meg abban az esetben sem, midőn a felperes a fogamzási idő alatt másokkal is közösült olyan módon, hogy a korcsmában tartott táncmulatság alkalmával a vele mulatott legényekkel az istállóba vo-

nult, s ott velük közösült./I.G.569/ Megállapította azonban abban az esetben, midőn a felperes a fogamzási időszakban egy harmadik személlyel állandóan ágyasságban élt és ezen idő alatt közösült az alperessel,/G.610/ pedig alig ha lehet azt megállapítani, hogy az utóbbi esetben a felperes feslettebb életmódot folytatott volna, mint az előbbieken.

Abban a kérdésben, hogy mely körülmények teszik azanyát fesletté, a birói gyakorlatunk ingadozó, s egységes álláspont nem látszik kialakulni. Így ingadozó abban a tekintetben is, hogy a nő ha a közösüléséért pénzt fogadott el, ezen ténye által feslettnek tekinthető-e? Az előbb idézett G.275 számú döntvényben szinte kihangsúlyozza a Kuria, hogy a közösülésért pénzt nem kért és nem is kapott, s úgy látszik a Kuria ezen körülmény miatt nem nyilvánította a felperes egyébként megglehetősen ledér viselkedését fesletté. Viszont egy másik döntvényben kimondja, hogy az a tény, hogy gyermekének fogamzási időszakában a törvénytelen gyermek anyja az alperesen kívül még más férfiuval is közösült, s ezek egyikétől pénzt is fogadott el, nemelegendő annak jogi következtetésére

hogy az anya a gyermek fogamzásának időszakában a női szeméremérzet teljes hiányára valló erkölcstelen és feslett életmódot folytatott volna./I.G.516-1902/ Egy harmadik esetben megállapította a Kuria a feslettséget, mivel a fogamzási időszakban más három férfival is közöszült és ezek közül kettőtől pénzt is fogadott el./Dt.4.f.II.4./

Nem hivatkozhat a feslett életmódra az, aki a gyermeket okiratban magáénak elismerte, s annak tartását magára vállalta kivébe, ha az okiratban foglalt tartási kötelezettség elvállalása alkalmával az anya feslett életmódja tekintetében tévedésben volt, s ezen tényt bizonyítani tudja./K.8289-1926/ Allandóan követett birói gyakorlaton alapuló szabály szerint a természetes apa, az ellene érvényesített gyermektartási perben azzal a kifogással, hogy az anya törvénytelen gyermekének fogantatási időszakában feslett életmódot folytatott, nem védekezhetik sikerrel abban az esetben, ha az anyát házassági ígélet mellett bírta rá a nemi közöszülésre, noha előtte az anya feslett életmódja ismeretes volt./K.4882-1922/ Nem élhet

a feslettség kifogásával az, aki az anya állítólagos feslettségéről a tartási kötelezettség elvállalása előtt tudomással birt./K.4264-1920/

7.§.

A törvényten gyermek tartása.

A házasságon kívül született gyermek tartásával kapcsolatban a régi jogban Windscheid nyomán az volt a felfogás, hogy a házasságon kívüli nemzés, mint magánjogi deliktum képezi a jogalapját. Az újabb jogi fejlődés azonban már a jogalapot a gyermek és a nemző apa között fennálló vérségi kapcsolatban látja.

A házasságon kívüli gyermek csak akkor követelhet az apától tartást, ha a közösülés ténye és a szülés mint ok és okozat függ össze egymással. Az apa tartási kötelezettségének a megállapítása az atyasági keresetben történik, amelynek tulajdonképpeni célja az atyaság megállapítása által az ebből folyó igények érvényesítése. Akivel szemben tehát az atyaság megállapittatik, azt marasztalja a bíróság a tartási költségek megfizetésében is.

A házasságon kívüli gyermek tartása iránti perben a tartási kötelezettség kimondása tekintetében az a döntő kérdés, hogy a természetes apa ként perbe idézett alperes a gyermek anyjával nem egyáltalán, hanem a fogamzás időszakában közösült-e vagy sem, s az ez időben történt közösülést bizonyítani a felperes kötelessége./M.D.VII.124/Mig a házasság tartama alatt született gyermek törvénytelen születése az illetékes bíróság által meg nem állapított, más férfi ellen a gyermek tartása iránt per nem indítható./K.1782-1889/

A kereset megindításának a joga természetesen magát a gyermeket illeti meg, ha azonban az anya tarja a valóságban a gyermeket, az anya a követelést az atyával szemben, mint sajátját érvényesítheti, de evvel a gyermek jogait nem csorbíthatja./K. 196-1914 és 3757-1917/ A házasságon kívül született gyermek anyja amennyiben nagykorú jogosítva van saját személyében a tartási igény érvényesítése iránt perrel fellépni, ha pedig kiskorú, úgy az ő törvényes képviselője bír jogosultsággal őt ilyen perben kép-

viselni./K.1897.jun.25./

A házasságon kívüli gyermek tartása iránti követelésről, ha az anya a gyermek eltartásáról maga gondoskodik, kiskorusága ellenére is önállóan rendelkezvén, amint ezt a követelést, mint saját igényét a gyámhatóság jóváhagyása nélkül perrel érvényesítheti, éppen úgy arról a gyámhatóság jóváhagyása vagy szüleinek a beleegyezése nélkül le is mondhat és ilyen lemondás esetében a saját személyében többé nem érvényesítheti, ami által azonban, ha a házasságon kívüli gyermek tartásra szorul, ennek természetes atyjával szemben ez iránt a törvényen alapuló igénye érintetlen marad./K.69-1924/

Az állami gyermekmenhelyet az 1901.VIII. és XXI.tc.alapján kereseti jog illeti meg arra, ha a kötelékébe fogadott gyermek gondozásának a költségeit, ha a gyermek vagyonának jövedelméből ki nem kerültek, visszaküvetelje azoktól, akik hatályos jogszabályok értelmében a gyermek eltartására kötelezve vannak. A menhely keresete nem szünteti meg a házasságon kívül született gyermeknek, illetve törvényes

képviselőjének azt a jogát, hogy a gyermek atyját a menhely igényét esetleg meghaladó eltartási és a nevelésből folyó esetleges egyéb kötelezettségek teljesítésére köteleztesse. Ezt az igényt a menhellyel együtt is, annak pertársaságában érvényesítheti. /M.D. IV.230/ Az a körülmény, hogy a természetes apa a gyermekmenhely részére a házasságon kívüli gyermek tartásdíjának a megtérítésére birói ítélettel köteleztetett, nem zárja ki a gyermek törvényes képviselőjének keresete alapján a természetes apának a marasztalását a gyermeknek a menhelyből való kikerülése időpontjától való eltartásában, mely kötelezettség előre megítélhető azon időponttól számítva, amelyben a gyermek a menhely kötelékéből el fog bocsáttatni. /M.D.X.223/A Kuria 2597/1923 számú ítélete szerint ha a természetes apa helyett a gyermeket más tartja el, úgy az eltartóra száll át a megtérítési igény.

A házasságon kívüli gyermek tartási és neveltetési költsége elsősorban az atyát terheli és nem létezik olyan jogszabály, mely azt állapítaná meg ezzel szemben, hogy a természetes apa csak felében

tartozik a gyermek tartásához hozzájárulni./I.G.158/
Az hogy a vélelmezett apa képes-e kötelezettségét teljesíteni, vagy nem a kötelezettség birói megállapítását nem akadályozhatja.

Az anya és az anyai rokonok a tartási kötelezettségben csak az atya után következnek, azonban az anya addig is, míg a tartási és nevelési kötelezettségre nézve a bíróságok határoznak, a törvénytelen gyermeket tartani és nevelni köteleles. Birói gyakorlatunk értelmében az anya akkor is köteleles gondoskodni a gyermek tartásáról és neveléséről, amidőn a természetes apa az eltartásnak nem tesz eleget, vagy az eltartásra képtelen és rajta a tartásdíj be nem hajtható./K.3177-1927 és M.T.IX.122/ Az anyát akkor is terheli a költség, ha van miből hozzájárulnia, éppen ezért a tartásdíj megállapításánál ez is figyelembe veendő.

Lényegében hasonló rendelkezést tartalmaz a Mtj.247.§-ának 1.bekezdése, mely szerint ha az anya kedvezőbb vagyoni és kereseti viszonyok között van, mint az apa méltányos, hogy a különbözet szolgál-

tatására az anya akkor is köteleztessék, ha az atya eltartási kötelezettségének eleget tesz. A Mtj. a házasságon kívül született gyermek eltartási jogosultságát a legszűkebb családtagokéval egy sorba helyezi. /250.§/ Mentesíti az atyát abban az esetben, ha a házasságon kívüli gyermeknek a vagyonából vagy keresményéből elegendő jövedelme van, továbbá ha az atya a nyújtandó tartással saját létfenntartását veszélyezteti. /251.§/ Ezzel szemben birói gyakorlatunkban nincsen olyan jogszabály, amely az atyát az első esetben mentesitené, bár ebben az esetben a szülő törvényes gyermekét sem köteles eltartani. Az utóbbi esetben újabb birói gyakorlatunk már mentesíti az atyát. /K.1744-1919/

Az a körülmény, hogy a gyermek harmadik személy részéről ingyenes juttatásokban részesül, vagy ingyenes eltartásban, a tartásra kötelezett apát a tartásdíj fizetésének kötelezettsége alól nem mentesítheti. /K.2722-1922/

Ha a házasságon kívül született gyermek olyan vétkes cselekményt követ el, amely miatt az apa

törvényes gyermekét kitagadhatná, a tartás mérvét csökkentheti, teljes megvonása azonban nem lehetséges.

A házasságo kívüli gyermek eltartásának a kötelezettsége a gyakorlat szerint átszáll az örökösökre is a hagyaték erejéig azonban a hátra maradt törvényes leszármazók sérelme nélkül./K.6734-1922 és 816-1931/ A Mtj. az atya halála után a házasságon kívül született gyermek járadékát az atya legszűkebb családtagjai eltartási igényének a figyelembe vételével rendeli megállapítani.

Nem engedi azonban birói gyakorlatunk a tartási kötelezettséget a természetes apa további rokonaira kiterjeszteni. A természetes apa szüleit csak abban az esetben terheli a tartás és csak addig, amikor és ameddig a vagyontalan, de keresetképes korban lévő természetes apa tevékenységét rendszeres javadalmazás nélkül atyjának gazdaságában, üzletében, vállalatában fejti ki, továbbá ha a szülők magukat a tartásra kifejezetten kötelezték, vagy ha felelősségük a viszony folytatásának és a nemi közösülés elkövetésének tudatos előkészítésével megállapítható.

/K.1742-1923 és 4510-1935/ A Kuria az atya feleségét is kötelezte az eltartásra, midőn férjét annak vagyontalassága miatt ő tartotta és a gyermek is az ő háztartásában élt./K.914-1935/

Ha az atya még a gyermek születése előtt vagy utána, de még az atyasági kereset megindítása előtt meghal és az atyaság praesumáltatik, a tartásra a hagyaték illetőleg az örökösök kötelesek. A Mtj. lehetővé teszi, hogy az örökös a tartást megválthassa olyan összeggel, amely a házasságon kívüli gyermek kötelesrészéül járna, ha törvényes gyermek volna.

A házasságon kívüli gyermek tartásdíját a bíróság az anya társadalmi állásának megfelelően és az atya vagyoni és kereseti viszonyainak a figyelembe vételével és méltatásával állapítja meg. A természetes apa rangjához a gyermeknek igénye nem lehet, a tartásdíj összegének a megállapítására a természetes apa társadalmi állása nem irányadó. Figyelembe veszi azonban birói gyakorlatunk, hogy a megállapított tartásdíj ne veszélyeztesse azoknak az eltartását, akiket a természetes apa a törvény értelmében szin-

tén eltartani köteles./K.6749-1922/ Az anya társadalmi állásában bekövetkezett változások nem képeznek okot a tartásdíj felemelésére illetve leszállítására ^{szükség esetén} ugyszintén az sem, hogy az apa vagyoni és kereseti viszonyai utólag megváltoztak. Ujabb birói gyakorlatunk azonban rendkívüli esetben ezen szabály alól kivételt tesz, pl. ha a gyermeknek magának is van vagyona, vagy ha az apa a nyújtandó tartással saját létfenntartását veszélyeztetné./K.1947-1917/

Elvileg a tartás magába foglalja mindazon eszközök nyújtását, amelyek a gyermek megélhetéséhez, neveltetéséhez és taníttatásához szükségesek, éppen úgy, mint a törvényes gyermekek esetében. A birói gyakorlat idevonatkozólag azt mondja, hogy a házasságon kívüli gyermek tartása címén mind az jár, ami szükséges, hogy az anya társadalmi állásának megfelelően élhessen./M.D.XII.5/ Egy esetben a budapesti tábla azt is kimondta, hogy a perben figyelembe veendő az is, hogy a gyermek tartása, annak korára és életviszonyaira való tekintettel a tartás helyén milyen összegbe kerül./M.Tára VII.53/

Birói gyakorlatunk álláspontja szerint, bár az anya gyermekét olyan pályára neveltetheti, amely társadalmi állásának megfelel, mégis a természetes apától a gyermek neveltetéséhez és taníttatásához szükséges anyagi eszközök szolgáltatását csak annyiban követelheti, amennyiben azokat a természetes apa kereseti és vagyoni viszonyaihoz mérten nyújtani képes./K.7584-1922 és 5156-1933/ Ha a természetes gyermek tartására kötelezett fél utóbb vagyontalanná lesz, egymagában a tartásdíj leszállítására alpul nem szolgálhat./M.D.VIII.239/

A tartási kötelezettség a természetes atyát a gyermek keresetképességének bekövetkezéséig terheli. Arra nézve, hogy a gyermek mikor tekinthető keresetképesnek megállapított jogszabály, vagy állandóan követett birói gyakorlat nincsen, hanem ez az esetről-esetre fennforgó körülmények és viszonyok mérlegelése mellett állapíttatik meg. Régebbi birói gyakorlatunk a 12.-ik év betöltésével tekintette a gyermeket keresetképesnek és ehhez képest a tartási kötelezettséget ennek a kornak a bekövetkezéséig ál-

lapította meg. Újabb birói gyakorlatunk nem köti magát ehhez a korhatárhoz, hanem az előbb említettek szerint állapítja meg, hogy mely korban tekinti a gyermeket keresetképesnek. Allandósultnak tekinthető az a felfogás, hogy a gyermek keresetképességét 16.-ik életévének a betöltésével éri el. Ha a gyermek időközben keresethez jut, vagy öröklés vagy ajándékozás útján avagy más módon vagyonra tesz szert, a természetes apa külön perben jogosult a tartásdíj megszorítását vagy esetleg megszüntetését kérni.

Ezt az álláspontot fogadja el a Mtj. is. Viszont azonban az atya az elfogadott keresetképeségi időpont után is kötelezhető a gyermek további tartására, ha a gyermek olyan betegségben szenved, amelynél fogva keresetképtelensége az említett időpont után is fennáll. Nem volna ugyanis méltányos, hogy természetes apa nyomorék vagy elmebeteg házasságon kívül született gyermekének az eltartásától szabaduljon csak azért, mert szerencsétlen gyermeke már bizonyos életkort elért.

A tartási kötelezettség nem természetben,

hanem pénzben teljesítendő. Természetben a tartást csak az anya vagy törvényes képviselőjének a beleegyezésével szolgáltatathatja a kötelezett, továbbá abban az esetben, ha a természetes apa az anyával együtt él./K.51-1912/

A tartás havi részletekben fizetendő. Az Mtj. megengedi, hogy az apa három hónapnál nem hosszabb időre előre is kiadhassa a járadékot és hogy ezt indokolt esetben a bíróság is elrendelhesse. Ha az atya hosszabb időre szolgáltatást előre nem mentesül az újra való fizetési kötelezettség alól, ha esetleg a gyermek újból tartásra szorul./251. és 252. §§/

A tartásdíj összege és fizetésének módja tekintetében a felek egymással megegyezhetnek. Gyakori eset az is, mikor a tartásra kötelezett természetes apa tartási kötelezettségének egy összegben való megváltása tárgyában szerződést köt a gyermek anyjával, melyet azután az illetékes gyámhatóság jóváhagy. Az ilyen szerződés érvényességét szokásjogunk elismeri. Az a kötelezettség, amelyet valaki azért vállalt, hogy az általa teherbe ejtett nőnek a

házasságon kívül való teherbe ejtés következményeiért kárpótlást nyújtson, a közerkölcsbe ütközőnek nem tekinthető és érvényes akár erőszak alkalmazásával akár anélkül történt a teherbeejtés./K.5243-901/ Az ilyen megállapodás nem mentheti fel azonban a természetes atyát attól, hogy a gyermek tartásának a terhét tovább viselje abban az esetben, ha az egyezségi összeget a megélhetési viszonyoknak időközben bekövetkezett változása folytán a tartással járó kiadások a gyermek keresőképességének elérése előtt felémésztették./K.3365-1920 és 2849-1930/ Ha a természetes apa magát csupán az anyával szemben kötelezte a tartásdíj fizetésére, a törvénytelen gyermek nem érvényesítheti anyjának ezt a követelését saját jogán.
/M.D.IX.286/

A Mtj.módot nyújt arra, hogy a tartás mértéke és módja tekintetében létrejött egyezés utólag módosíttassék, ha az a viszony, amelynek alapján a megállapodás létrejött utóbb lényegesen megváltozott, vagy hogyha a megállapított tartás számbavehetően csekélyebb annál, mint ami a törvény szerint járna.

/253.§.2.bek./ Ha a törvénytelen gyermek tartására nézve már meghozott birói ítélettől eltérő egyezséget köt az anya és a kötelezett, ez a birói gyakorlat szerint a kiskorú nevében megtámadható, ha a gyámhatóság a megtámadást szükségesnek tartja./K.3773-913/

Az egyezséggel továbbá a szolgáltatás időszakait is lehet a törvénytől eltérően megállapítani, természetesen a gyermek létfenntartásának veszélyeztetése nélkül és ha a gyámhatóság jóváhagyta.

Allandó birói gyakorlat szerint az anya házasságon kívüli gyermekének a tartásdíját a kereset megindítása előtt hosszabb időre csak abban az esetben követelheti, ha ebbeli igényének az érvényesítésében tőle nem függő körülmény által akadályozva volt, pl. a mulasztás éppen a természetes apa ténykedésére vezethető vissza. Nem tekinti birói gyakorlatunk indokolatlan mulasztásnak az anyának azt a magatartását, hogy a természetes apa éveken át tartó házassági ígéretei folytán az érvényesítés iránti lépéseket nem tette meg./K.816-1921/ Nem követelheti azonban az anya a tartásdíjat visszamenőleg hosszabb idő-

re, ha a huzamosabb időn át felszaporodott részleteknek egyzserre való behajtása a kötelezett atya vagyoni helyzetét méltánytalanul súlyosan veszélyezteti. A tartásnak a multa visszamenő követelését ugyan ilyen korlátok közzé szorítja a Mtj.is./256.§/

A megítélt tartásdíj után a Kuria kamatokat nem ítél meg és biztosítását csak azon az alapon rendeli el, ha az veszélyeztetve van./K.785-1922 és M.D.XVI.8/

Birói gyakorlatunk értelmében az atya a házasságon kívül született gyermek anyjának a szülési és gyermekágyi költségeket csak akkor köteles megfizetni, ha az anyát házassági ígérettel vagy tiltott cselekménnyel vette rá a nemi közösülésre./K.157-904/ Ujabban kiegészíti és kibővíti ezt a szabályt az eltartásra jogosult családtagok és a házasságo kívül született gyermek fokozottabb magánjogi védelméről szóló 8952/1916 ME.számú rendelet.E rendelet 2.§.-a értelmébe, akit házasságon kívüli nemzés alapján házasságon kívüli gyermek eltartásának a kötelezettsége terheli, a gyermeknek járó tartásdíj fizetésén fe-

lül köteles megtéríteni az anyának a szüléssel járó költségeit és ha az anyának a terhesség és a szülés következtében még egyéb elkerülhetetlenül szükséges kiadása volt, ennek költségét is, valamint köteles megfizetni azt a költséget, amibe az anyának a szülés előtti két héten és a szülés utáni négy héten át társadalmi állásához és az eltartásra kötelezett vagyoni viszonyaihoz mért illő tartása kerül. E költségek rendszerint szükséges összegét az anya annak kimutatása nélkül követelheti, hogy valójában mennyit költött. Ez a követelés megilleti az anyát akkor is, ha az eltartásra kötelezett a gyermek születése előtt meghal, vagy ha a gyermek halva született.

A házassági ígérettel történt csábítás természetesen az atyára messzebb menő kötelezettségeket hárít, az atya ilyenkor teljes kártérítéssel tartozik, tehát esetleg a nem vagyoni kárért is felel. Még inkább áll ez abban az esetben, ha a nemi érintkezés büntetendő cselekmény volt. A követelés a gyermek születésétől számított három év alatt évül el.

A házasságon kívül született gyermek lét-

fenntartásának a biztosítása végett ideiglenesen már a születés előtt intézkedni kell, s az anya már a születés előtt is felléphet, hogy a bíróság a létfenntartás eszközeinek az előteremtéséről ideiglenesen intézkedjék.

A Mtj. a házasságon kívül született gyermek érdekében arra kötelezi az anyakönyvvezetőt, hogy a gyermek születéséről a gyámhatóságnak jelentést tegyen. A gyámhatóságot pedig arra kötelezi, hogy a gyermek érdekeinek védelméről haladéktalanul gondoskadjék és ha az atya eltartási kötelezettsége nem vitás a tartás módját és mértékét is meghatározhassa.

Birói gyakorlatunk értelmében az exceptio plurium concubentium magában véve nem lévén akadály a természetes atyaság megállapításának, az az anya, aki a fogantatási időn belül nemileg többekkel közöszült, az eltartási követelést ezek bármelyike ellen érvényesítheti mindaddig, amíg valamelyiküket birói ítélet vagy egyezés a gyermek eltartására nem kötelezte. /K.355-1914/ Ha tehát a házasságon kívül nemileg érintkezők egyike már kötelezve van, a többiek ellen

fellépni nem lehet. Így rendelkezik a Mtj. is kivéve, ha a kötelezett a gyermek kárára valakivel összeját-szott. /264.§/ Az ilyen összejátzásnak leggyakoribb esete, amikor a jobbmódu kötelezett magánál szegényeb-bosut vesz rá, hogy a gyermeket elismerje.

Bíróságaink nem belföldön nemzett és nem magyar honos házasságon kívüli gyermek részére magyar honossal szemben tartásdíjat csak abban az esetben ítélnék meg, ha abban az államban, ahol a nemzés tör-tént ilyen keresetnek helye van és ha abban az állam-ban nincs tiltó törvény arra nézve, hogy ottani honos-sal szemben magyar honos részére hasonló tartásdíj megállapíttassék. /K.277-1900/

8.§.

A törvénytelen gyermek törvényes örökösödése.

A törvényes öröklés alapját a családjog-ban szabályozott rokonsági viszony képezi. Így ha va-laki vagyonáról életében nem rendelkezik, előállnak a rokonok és a törvény meghívása szerint elfoglalják a hagyatékot. Kérdés, hogy törvényes örökös-e a törvény-telen gyermek és kinek a hagyatékában?

Némelyek szerint jogunk nem biztosít örökösödést a törvénytelen születésűeknek még anyjuk hagyatékában sem. "Örökséget nemzõik után nem nyernek," mondja Frank. Suhajda szerint a törvénytelen ágyból származottak, vagyis csupán természetes gyermekek, mint ilyenek szülõik iránt nem örökösödnek. Kiviy is azt tanítja, hogy nem áll az, hogy a törvénytelen gyermek egyéb törvényes örökös hiányában anyja után örököl. Ezen nézetek szerint tehát a hazai jog nem ad örökösödést a törvénytelen gyermeknek. Mások azt mondják, hogy örököl anyja után, legfeljebb hozzáteszik azt a megszorítást, hogy csak abban az esetben, ha törvényes gyermekek nincsenek. Kérdés, hogy melyik részen van az igazság?

A Tripartitum I.R.79. és II.R.60. cimekben már bennfoglaltatik, hogy igazságtalanság rejlik abban, ha ártatlan gyermekek fosztatnának meg nemcsak személyes, de fennmaradásukra nézve nélkülözhetetlen javaktól azáltal, hogy szüleik õket törvény által tiltott módon nemzették.

II. Ulászló Dekrétum I. art. 74. tanítja:

"filius....pro delictis et excessibus patris....nec in persona,nec iuribus possessionariis,vel aliis rebus condemnari solet".

A Hk.II.R.62.c.csak az atyai örökségből rekeszti ki a törvénytelen gyermeket,I.R.106.és 108.cimek csupán a vérfertőztető házasságból született gyermekeket tiltja el bár mind a két nembeli szüleinek,de csakis fekvő vagyonaiban való örökléstől.

Nincs tehát olyan törvény,amely az anya vagyonában való öröklést gyermekei törvényességétől tételezné fel,ugyancsak nincs arra sem törvény,amely a törvénytelen gyermeket anyja hagyatékából kirekesztené.Mindezekből következik, hogy Werbőczy és a korabeli jog öröklési jogot adott a törvénytelen gyermeknek anyja hagyatékában, mégpedig mivel az ellenkezője kimondva nem volt,a törvényes gyermekkel együtt és egyenlően.

Igy volt a jog szerint,a gyakorlatban azonban másképpen állhatott.A közvélemény ugyanis, mint az több országban megfigyelhető,a törvénytelen szülöttekkel szemben a felfogását hamar és kellő in-

doklás nélkül változtatja. Franciaországban például a régi jog megengedte az atyasági keresetet, s a szülés fájdalmai alatt állóanya kijelentéseit olybá vette, mint a szentírást. A visszaélések miatt később annyira megváltozott a közfelfogás, hogy előbb az atyasági keresetet tiltották el, később közjuttalomba részesítette a convent azt a leányt, aki munkájából és keresetéből tisztességesen fenntartja gyermekét. Erre következett az ellenhatás. 1802-ben már az első konzul kijelenti, hogy a társadalomnak nem áll semmiképpen sem érdekében, hogy a fattyu gyermekek elismertessenek. Ugyan ez szemlélhető Angliában is, hol a házasságon kívül teherbe ejtett nő eskü alatt felfedezte a gyermeknek az atyját, a bíró a férfi ellen rögtön elfogatási parancsot adott ki. Később a felfogás változott, s kizárólag az anyát terhelték a költségek. Az egyház jog sem sujtotta kezdetben a törvénytelen gyermekeket, később irregularisnak minősítette.

Igy van nálunk is eltérés a közfelfogás folytán a jogtól, pl. egyizben a törvénytelen születésű gyermekek ellenében az azoknak végrendelet nélkül elhalt anyja után maradt hagyatéka örökségül a fis-

cusnak íteltett oda. Később megint változik a felfogás mint ezt Kövy emliti, aki azt mondja, hogy a törvénytelen gyermekek anyjuk minden keresményében örökösödnek. Az ősi vagyonban nem örökösödnek, mert ez nem az anyáé hanem családjáé, ebből azonban nem lehet következtetni, hogy a szerzeményben sem örökölhet. Ezen osztrák ptkv. nyomán meghonosodott enyhébb gyakorlatot nem tartotta fenn jogunk, hanem még nehezítette a törvénytelen gyermek helyzetét avval, hogy teljeseleg utját vágta az örökösödésnek, ha törvényes leszármazó maradt hátra.

Az Ideiglenes törv. szabályok 9.§-a ugyanis azt mondja, hogy végrendelet nem létében az örökösöknek minden vagyona a tőle leszármazó törvényes örökösökre száll. E szerint tehát az anya hagyatékában a törvénytelen gyermek törvényes örökös, ha törvényes leszármazó nem marad. Ha azonban az anya törvényes leszármazók nem létében egész vagyonáról végrendeletet tett, s abban a törvénytelen gyermeket mellőzte, vagy nem juttatta neki a törvény szerint járó részt, a gyermek törvényes osztályrésze tekintetében a végrendeletet megtámadni jogosult.

Felső bíróságaink álláspontja is hosszú ideig az volt, hogy a házasságon kívül született gyermek végrendelet nélkül elhalt anyja vagyonában csak akkor örökösödhetik, ha az anya után törvényes gyermek nem maradt. Ezzel az állásponttal szemben a köztudatban fokozatosan az a felfogás alakult ki, hogy a törvénytelen gyermeknek ez a feltételes öröklési joga feltétel nélkül ismertessék el. Ez a közfelfogás nyilatkozik meg azután a Kuria 79. számú t.ü. határozatában, amely kimondotta, hogy a végrendelet nélkül elhalt anya hagyatékára nézve a törvénytelen gyermeknek törvényes leszármazó létezése esetében is van törvényes öröklési joga.

Ezen a nyomon haladva legújabb birói gyakorlatunk még jobban kiterjeszti a törvénytelen gyermek törvényes öröklési jogát. Ma már szokásjogunk elismeri, hogy a törvénytelen gyermek anyjának vérrokonával is törvényes öröklési kapcsolatban van. Ehhez képest a törvénytelen gyermeket törvényes örökösödési jog illeti meg anyjának összes felmenői /K.10609/1915/, a képviseleti elv alapján anyjának oldalroko-

nai /K.2488-1914/ és általában az anya vérrokonai után./K.6261-1914 és 5396-1914/

A törvénytelen gyermek csupán anyja és annak felmenői után követelhet törvényes osztályrészt./K.10609-1915/

III.RÉSZ.

TÖRVÉNYESITÉS.

9.§.

A törvényesítésről általában.

A házasságon kívül született gyermekek törvénytelen származásuaknak tekintetnek és az ilyen gyermekek a születési anyakönyvbe is törvénytelen származásuaknak jegyzendőek be.Vannak azonban esetek, mikor az ilyen gyermekeket is törvényeseknek kell tekinteni.Az ilyen,eredetileg törvénytelen származásu, később mégis törvényesnek tekintendő gyermekekről azt szokás mondani,törvényesítették.

A házasságon kívül született gyermekek tör-

vényesítése a magyar jogban nem támaszkodik írott jogszabályra. Werbőczy alig emlékszik meg róla, később pedig már úgy utalnak rá, mint fennálló jogintézményre. A gyakorlat fejlesztette ki mind a két alakját és ezek az utólagos házassággal és a királyi kegyelemmel való törvényesítés, harmadiknak megemlíthetjük még a törvény általi törvényesítést. A királyi kegyelemmel való törvényesítés alig adott okot vitára, mivel a királynak az a ténye, amely által a törvénytelen származás jogi és társadalmi hátrányait elűntetheti, a felyedelmi szuverénitásnak egyik következménye. Annál több vitára adott alkalmat a törvényesítés másik módja, hogy vajjon korlátlanul fogadja-e el jogunk az utólagos házasság törvényesítő erejét vagy pedig kiveszi ezek közül a házasságtörésből származó gyermekeket.

10.§.

Törvényesítés utólagos házassággal.

Az utólagos házassággal való törvényesítés római jogi eredetű. A rómaiaknál a concubinatus megengedett, sőt bizonyos tekintetben jogilag szank-

cionált viszony volt, s csak ezen concubinátusból származó gyermekek törvényesítése volt megengedve utólagos házassággal. Más viszonyból, különösen pedig házasságtörésből származó gyermekeknek utólagos házassággal való törvényesítése egyáltalán nem volt megengedve, márcsak azért sem, mivel a Lex Julia de adulteriis egyenesen tiltotta a házasságtörők között kötendő házasságot.

Az utólagos házassággal való törvényesítés jogunkban kialakult intézményének eredetét az egyházjogi szabályokban kell keresni, melyeknek idevonatkozó része szokásjogi úton recipiáltatott. Az egyház is elismeri a római jogi előzmények mintájára az utólagos házasság törvényesítő erejét és beillesztette ezen törvényesítést jogrendszerébe, habár részletekben eltér a római jogi szabályozástól.

III. Sándor pápa egyik ügylevele mondja:

"Tanta est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti post contractum matrimonium legitimi habeantur. Si autem vir vivente uxore sua aliam cognoverit et ex ea prolem susceperit, licet post mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus spurdus erit filius." Kiindulási

pontot itt is az az elv képezi, hogy az utólagos házasságnak törvényesítő ereje van, de ki van mondva az ügylevélben, hogy a házasságtörésből származó gyermekeket az utólagos házasság nem törvényesíti. Némelyek azt mondják, hogy ezen törvény nem azért meg az utólagos házassággal való törvényesítést a házasságtörésből született gyermekektől, mivel azok tiltott viszonyból származnak, hanem a házasságtól tagadja meg a törvényes jelleget. Ennek aztán természetes következménye, hogy nem forogván fenn törvényes házasság, nem is lehet szó a házasság törvényesítő erejéről. Mások viszont azt mondják, hogy az utólagos házasságnak ilyen esetben azért nincs törvényesítő ereje, mivel a nemzés büncselekményen alapszik. Ez azonban itt nem lehet irányadó, mert akkor bármely erőszakból továbbá más büncselekményből származó nemzés esetén ki lenne zárva a törvényesítés. Helyesebb Freisen nézete, amely szerint az utólagos házasságnak meg van a törvényesítő ereje, ha a nő nem tudta, hogy a férfi nő, mert ilyenkor nem forog fenn tulajdonképpen házasságtörés, s nincs olyan cselekmény, amelyet a kedvezmény elvonásával kellene büntetni. Vagyis ha a nemzéskor

az egyik fél nem tudott a másik fél házas voltáról, abban az esetben meg van az utólagos házasság törvényesítő ereje.

Az eddigiekből tehát azon eredmény vonható le, hogy az egyházjog szerint mindenik házasságnak meg van a törvényesítő ereje, kivételt képezvén az az eset, ha a nemzés házasságtörésből ered, azonban ez is azon korlátozással, hogy bármelyik fél nem tudta, hogy a másik fél érvényes házasságban él, mely esetben a házasság törvényesítő ereje fennmarad. XIV. Benedek pápa 1744. dec. 5-én kelt, s Domingó érsekéhez intézett Reditae nobis bullájában részletesen tárgyalja ezen kérdést, s szintén arra az eredményre jut.

A protestáns felfogás III. Sándor leiratá- azon részét illetőleg magyarázatát fogadja el, amely szerint az lenne a határozó, hogy a szülők között jöhet-e létre érvényes házasság? Azért még a házasságtörésből származó gyermekeket is törvényesíti az utólagos házasság, ha a ezen akadály alól felmentésnek van helye.

Az osztrák ptkv. 161. §-a foglalkozik ezen

kérdéssel, s akként oldja meg, hogy minden korlátozás nélkül megadja az utólagos házasságnak a törvényesítő erőt.

A magyar jog szempontjából két korszakot kell megkülönböztetni: az 1868 előtti és az 1868 utáni időt. 1868 előtt a házasság ügyében, így a törvényesítés kérdésében is egyházi bíróságok ítéleztek, s így az egyházjogi álláspont érvényesült, mivel ezek a bíróságok nem a magyar, hanem az egyházjog szerint ítéleztek. Ebben a kérdésben joggyakorlat nem mert alig néhány esetet ismerünk, amelyben az utólagos házassággal való törvényesítés kérdése eldöntés alá kerülne. Ezen néhány esetben azon elv látszott érvényesülni, hogy a későbbi házaspár között nem szabad a nemzés idején bontó akadálynak fennforogni, ami természetesen a házasságtörésből származó gyermekek feltétlen kizárásához vezetett.

1868 után két út állott a bíróság előtt: vagy visszatérni az egyházjogi gyakorlathoz, vagy pedig a liberális szellemnek megfelelőbb újabb gyakorlatot teremteni. 5320/1871 számú kuriai döntvény a kánonjog nyomán kizárja az utólagos házassággal va-

ló törvényesítésből a házasságtörésből és a vérfer-
tőztetésből származó gyermekeket. Ezt a korlátozást
a Mtj. elejtette azon az alapon, hogy máltányos, hogy
akkor, amikor a szülők házasságot kötöttek és így a
család egysége helyre állott a házasságtörésben fo-
gant gyermek is egyenrangú tagja legyen a családnak.

A Tervezetnek az utólagos házassággal
való törvényesítésre vonatkozó szabályai a követke-
zők: "A házasságon kívül született gyermek a születé-
se után atyja és anyja között létre jött házasság-
által törvényesítettik./125.§/ A törvényesítés a há-
zasság megkötésétől kezdve egyenlővé teszi a gyerme-
ket a törvényes gyermekkel./126.§/ A gyermek atyja a
férj, ha a fogantatási időben az anyával közösült.
/127.§/ A gyermek akkor is törvényes lesz, ha az utó-
lagos házasság semmis vagy érvénytelen, a formahiány
miatti semmisséget kivéve./128.§/ A törvényesítés
akkor is kiterjed a házasságon kívül született gyer-
mek leszármazóira, ha a gyermek szüleinek utólagos
házassága előtt meghalt./129.§/

Mai jogunk szerint, ha a házasságon kívül
született gyermek szülei utólag egymással házasságot

kötnek, ezen tény önmagától, a szülők hozzájárulása nélkül, sőt a szülők és a gyermek akarata ellenére is törvényesít, de ezen jogszabály csak akkor áll, ha azok léptek egymással házasságra, akik a gyermek fogantatása idejében nemi érintkezést folytattak. Azon körülmény, hogy az anya a gyermek fogantatása után nem mindegyik a nemzővel, hanem egy más férfival és csak ennek elhalálozása után lépett a törvénytelen gyermek nemzőjével házasságra nem gátolja azt, hogy a házasságon kívül fogantatott, az első házasság alatt született, de az anyakönyvbe törvénytelen gyanánt bejegyzett gyermek a második házasság által törvényesíttessék. /Meszlény: Magánjog 435.1./

A kivételek szempontjából mai jogunkban is érvényes a Kuriának 5320/1871 számú döntvényében kifejezésre juttatott azon elv, mely szerint az utólagos házasság törvényesítő hatálya nem terjed ki a házasságtörésből származó, valamint azokra a gyermekekre, akiknek szülei között a gyermek nemzésekor a vérrokonság, vagy egyeneságbeli sógorság felmentés alá nem eső bontó akadály forgott fenn. A házasságon ki-

vül született gyermekekre csak a házasságtörésben történt fogantatásnak tüzetes bizonyítása és megnyugtató megállapítása után alkalmazható a törvénynek az a rendelkezése, amely a házasságtörésből származó gyermeket a törvényesítés jogkövetkezményéből kirekeszti. Ennek bizonyítása nélkül a gyermeket nem lehet törvénytelennek tekinteni pusztán azon az alapon, hogy az atya a gyermek vélelmezett fogantatási idejének egy részében törvényes házassági kötelékben élt./MD. X.145./

Az utólagos házasság természetesen a feleségnek csak azon házasságon kívül született gyermekét törvényesíti, aki a férjtől származik. A férjtől származónak vélelmezendő a gyermek akkor, ha bizonyítást nyer az a tény, hogy a férj a fogamzási időben az anyával nemileg érintkezett./K.1271-1899/ A nemi érintkezés tényét perben kell bizonyítani, amelyet a Pp.130.§.-a alapján bármelyik érdekelt indíthat az utólagos házasságkötéssel bekövetkezett törvényesítés megállapítása iránt. A férj nincs elzárva annak a bizonyításától, hogy a gyermek anyjával a foganta-

tás idején nemileg nem érintkezett, vagy ha érintkezett is, ebben az időben az anya már mástól teherbe volt ejtve. Nem bizonyíthatja azonban azt, hogy az anyával nemileg nem érintkezett akkor, ha a gyermeket a szülés után közokiratban magáénak elismerte, s mindaddig, amíg az elismerés hatálytalanítva nincs. /K. 6495-1927/ A férj elismerésével szemben bizonyítani lehet, hogy a házastársak a gyermek fogantatási idejében nemileg nem érintkeztek, vagy nem érintkezhettek. /K. 5905-1916/ Az elismerés magától is megállapíthatja a férjtől való származás vélelmét, s egymagában is elegendő az utólagos házassággal bekövetkezett törvényesítés anyakönyvi feljegyzéséhez. Az Mtj. a férj elismeréséhez nem fűzi egyenesen a férjtől való származás vélelmét, csak bizonyítási teherre vonatkozó szabályokat fűz hozzá.

Az utólagos házassággal törvényesített gyermek általában a törvényes gyermek jogait nyeri. A törvényesítés hatálya visszahat a gyermek születésének időpontjára, de a törvényes házasságból származó gyermekeknek már előbb, vagyis a házasság megköté-

se előtt szerzett jogait nem érinti./K.5650-1929 és 4602-1930/

Altalában a törvényesítés csak harmadik személyek jogainak sérelme nélkül eszközölhető.

Az utólagos házasság visszaható erejénél fogva a nő a házasságon kívüli nemzés címén nem követelhet gyermeke részére tartásdíjat idegen férfitől és nem követelheti azok átértékelését sem./K.74-1930/

Mivel az utólagos házassággal törvényesített gyermek a törvényes gyermek jogállását nyeri megszűnik az utóörökös nevezés érvénye is akkor, amikor az elhalt az esetre rendelt fia részére örökös helyett, ha törvényes leszármazó nélkül halna el és fiának a végrendelet alkotása után kötött utólagos házasságából törvényesített gyermeke maradt./K. 5526-1926/ A hitbizomány alapítójának ellenkező intézkedése hiányában az utólagos házasság által törvényesített gyermeket a hitbizományi utódlásból nem lehet kizárni, mert jogállása és öröklési joga ugyan olyan, mint amilyen atyjának törvényes ágyból származik.

zó gyermekeié./M.D.X.14/

A törvényesítés kihat a gyermek ivadéka-
ira is, még akkor is, ha a gyermek a házasság megköté-
se előtt meghalt, vagyis mind a gyermek, mind az iva-
dékok teljesen belépnek a szülőknél és a szülők vér-
rokonainak rokonsági kötelékébe.

11.§.

A vélt házasság törvényesítő hatálya.

A vélt házasságnak szintén van törvénye-
sítő hatálya. Ezen tétel bebizonyítása céljából nem
támaszkodhatunk állandó birói gyakorlatra, mert ide
vonatkozó elvi kijelentést csak a 441/1905 számú
döntvény foglal magába. A kánonjog azonban ezt az ál-
laspontot foglalja el, s ezt elfogadhatjuk, mivel a
kánonjog az utólagos házassággal való törvényesítés
tekintetében is ősforrása jogunknak. De különben is
a méltányosság is azt hozza magával, mert méltányos
az, hogy a vélt házasságból nemzett gyermek törvényes
születésűnek tekintetik, akkor méltányos az is, hogy
a szülőknél házasságon kívül született gyermeke az

ilyen házasság által is törvényesítettessék.

A látszat szerint ezzel ellenkező nézetet vall a Ht.46.§-ának második bekezdése, amely szerint a semmis házasságot megszűnése vagy semmissé nyilvánítása után úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötöttetett volna. A 67.§ második bekezdése pedig azt mondja, hogy a megtámadható házasságot megtámadása esetén, megszűnése vagy érvénytelenné nyilvánítása után úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötöttetett volna. Ezen rendelkezések azt látszanak igazolni, hogy a semmis házasság megszüntével, vagy semmissé nyilvánításával, illetve a megtámadható házasságnak a fenti módon való megszűnése vagy érvénytelenné nyilvánítása után ezen házasság törvényesítő ereje is megszűnik. Figyelembe kell azonban venni, hogy az említett §-ok csak a házasság megkötésének és megszűnésének jogát szabályozzák továbbá, hogy a Hk.I.R.108.cimének azon rendelkezését, mely szerint a vélt házasságban született magzatok törvényesek, régi és új magánjogunkban egyaránt érvényes azon következtetésre kell jutnunk, hogy az említett §-ok csak a házasfelek sze-

mélyi és egymás közötti vagyoni viszonyaira vonatkozó hatályt kívánták szabályozni, nem pedig a vélt házasság törvényesítő erejét.

12.§.

Törvényesítés királyi kegyelemmel.

Ha a törvénytelen gyermek szülei a gyermek nemzésekor nem voltak szabad állapotban, azaz a szülők egyikének vagy másikának harmadik személlyel fennálló házassága jogérvényesen még felbontva nem volt, a gyermek csupán királyi leirattal törvényesíthető. A Mtj. is fenntartja ezt a jogintézményt, mégpedig abban az alakjában, amint azt az igazságügyminisztérium és a bíróságok gyakorlata kifejlesztette.

Törvényesíthet ilyen módon a természetes atya, vagyis aki elismeri, hogy a gyermeket ő nemzette, ha azonban kiderülne, hogy nem a törvényesítő atya nemzette a gyermeket, ez a körülmény nem dönti meg eo ipso a törvényesítés hatályát. Nagyon megingatná ugyanis a királyi kegyelemmel való törvényesítés alapján keletkezett jogok biztonságát, ha a törvényesítést hatályon kívül lehetne helyezni csupán abból az okból,

hogy az atya olyan gyermeket ismert el magáénak, aki nem tőle származott. Ezért mondja ki a Mtj. is, hogy ez a körülmény nem érinti a törvényesítés hatályát. /203§/

Kérheti továbbá a gyermeknek ilyen módon való törvényesítését az anya is. A természetes atya halála után is kérheti a törvényesítés e módját az anya vagy a gyermek, de csak akkor, ha az atya a gyermeket már életében elismerte és a törvényesítés iránt a lépéseket megtette, illetőleg igazolható hogy a kérelem előterjesztésében haláláig akadályozva volt.

Az erkölcsi közérzületnek megfelelően mai jogunk a vérfertőzésből származó gyermeket nem engedi királyi kegyelemmel törvényesíteni. Az ilyen gyermekeket a Mtj. is kizárja a királyi kegyelemmel való törvényesítésből. /202.§/ A 31,038/1899 I.M. számú rendelet pedig kizárja a házasságtörésből származó gyermekeket is, a gyakorlat azonban ettől egyes esetekben már eltekintett. A házasságtörésben nemzett gyermekek törvényesítése, főleg ha az anya követte el a házasságtörést csak akkor szokott javaslatba hozatni, ha a házasságtörő fél mellett nyomós okokat tud-

nak felhozni, pl. a férj nejét nagy nyomorban elhagyta, vagy a férj élete felesége mellett türhetetlen volt.

Ha a gyermek utólagos házassággal is törvényesithető volna, de az utólagos házasság megkötésétől a szülők vonakodnak, a királyi kegyelemmel való törvényesítés csak kiváló méltánylást érdemlő okból hozható javaslatba, pl. az atya magas társadalmi állásu, míg az anya műveletlen, alacsony sorsu vagy teljesen elzüllött.

A törvényesítésre irányuló kérelem csak akkor vétetik figyelembe, ha azt a törvényesítő atya terjeszti elő. Ha a természetes atya már elhalt, a törvényesítésre irányuló kérelmet a törvénytelen gyermek anyja, vagy más képviselője csak abban az esetben terjesztheti elő, ha a természetes atya a törvényesítésre irányuló kérelem beadását egyenesen meghagyta, vagy annak beadására már maga is lépéseket tett, de a végleges elintézését közbejött halála megakadályozta. Az a véletlen, hogy a királyi elhatározást az atya vagy a gyermek nem érte meg, a törvényesítés megghiusítására elgendő oknak nem tekinthető. /Mtj. 200. § 1. bek/

Ha a törvényesítő atya cselekvőképtelen, akkor a kérelem előterjesztéséhez törvényes képviselőjének a beleegyezése szükséges, továbbá megkivántatik az illetékes árvaszék jóváhagyása.

A kérvény az igazságügyminiszterhez, kérelmi része pedig egyenesen a királyhoz intézendő és előadandó benne a részletes tényállás, a szülők botlását mentő körülményekkel együtt, végül elő kell adni, hogy a gyermek mint a megnevezett természetes atyától származott törvényesítették, s a törvényesítés az illető anyakönyvbe is feljegyeztessék. A kérvényt, ha a gyermek kiskorú az árvaszékhez, ha nagykorú közvetlen az igazságügyminisztériumban nyújtandó be. A minisztérium pedig, ha a törvényesítésnek elvi akadálya nincsen a kérelem tárgyalását rendeli el, s azzal a gyermek kiskorúsága esetén az illetékes árvaszéket ellenkező esetben a felek lakóhelye szerint illetékes törvényszéket bizza meg, mely fórumok meghallgatják a természetes atyát aziránt, hogy elismeri e a gyermeket tőle nemzettnek, ezután pedig az anyát aziránt, hogy a törvényesítést kérő atya nemzette e a

gyermeket? Ha az anya már nem volna életben, akkor az atya által megnevezett két olyan hiteles tanut kell kihallgatni, akik előtt az anya teherbeesése után elismerte, hogy a törvényesítő atya ejtette teherbe. A törvényesítő szülőket arra nézve is ki kell hallgatni, hogy mivel igazolják ballépésüket, s miért nem igyekeztek utólagos házassággal törvényesíteni a gyermeket, ha az utólagos házasság megkötése és az ezáltal való törvényesítés különben lehetséges lett volna. A tárgyalást vezető árvaszék az iratokat véleményes, a királyi törvényszék pedig egyszerű jelentés mellett terjeszti fel az igazságügyminisztériumhoz.

A királyi elhatározás úgy szokott szólni, hogy Őfelsége kegyelemből megengedi, hogy a gyermek, mint megnevezett atyától származott törvényesített-sék, s a törvényesítés az illetékes anyakönyvbe is bejegyeztessék.

Az 1920:I.tc.13.§ szerint a kormányzót a királyi jogkörben foglalt jogok alkotmányos gyakorlása megilleti, s e jog gyakorlása a törvényesítés tekintetében sincs korlátozva.

A királyi kegyelemmel törvényesített gyermek a legfelső elhatározás keltétől kezdődő hatállyal a törvényesítő atyának törvényes gyermeke lesz. Közte és a törvényesítő atya közt olyan jogviszony keletkezik, mint a szülő és a törvényes leszármazó között. Belép a törvényesítő atya családi vérkötelékébe, de a vérségi összeköttetés csak az atyára, a törvényesített gyermekekre és ennek vérszerinti leszármazóira terjed ki. Nem lesz tehát az atya többi törvényes gyermekeinek testvére, sem pedig az atya vérrokonaival nem lesz rokonsági viszonyban, utánuk nem is örökölhet.

A törvényesített gyermekekre törvényesítő atyjának családi neve átszáll, átszáll továbbá minden külön rendelkezés nélkül törvényesítő atyjának átörökíthető rangja, magyar nemessége, címere és nemesi előneve is. A kiskorú törvényesített felett a törvényesítő atya megszerzi a királyi leirat keltétől az atyai hatalmat, a gyermek pedig megszerzi atyja állampolgárságát, s követi községi illetőségét. A törvényesítő atyának 6 hónap alatt kijelentett kívánságára követi a törvényesítő atya vallását, ha ez bevett vagy elismert, s a gyermek a hetedik életévét még nem töltötte be.

A királyi kegyelemmel való törvényesítés amelyet a király, és pedig ha az atya nemes csak koronás király, mint kegyelmet gyakorol, igen hosszadalmas és a felek sokszor féltve őrzött titkainak a feltárássával jár. Ott tehát, ahol ez nem látszik kívánatosnak, sokkal egyszerűbb, ha az atya a gyermeket örökbe fogadja.

Az atya halála után való törvényesítést úgy kell tekinteni, mintha már az atya életében megtörtént volna, vagyis a fennálló törvénykezési gyakorlat szerint a törvényesítés ilyen esetben visszahat az atya halálának időpontjára. /M. Tára VII. 76/

A Mtj. 205 §-a szerint is a királyi kegyelemmel való törvényesítés hatálya az atyán és gyermekeken kívül csupán a gyermek ivadékaira terjed ki, továbbá az atyának olyan ivadékaira, akik ugyanazon anyának gyermekei. Ellenben az atya rokonai és a gyermek között a királyi kegyelemmel való törvényesítés alapján rokonság nem keletkezik.

A királyi kegyelemmel való törvényesítés nem hat vissza a gyermek születésének az időpontjára

hanem a jogi hatály csak a királyi elhatározás keltevel kezdődik, ha pedig a gyermek vagy az atya korábban meghalt a halál időpontjával.

13.§.

Törvény általi törvényesítés.

Az érvénytelen házasságot bírói érvénytelenné nyilvánítása után úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna. Azonban amikor az érvénytelenségük fennforgásáról a házastársak, vagy azok egyike véltlenül tudomással nem bír, az ilyen putatívnek nevezett házasságból származó gyermekeket törvényeseknek kell tekinteni. Ezek a gyermekek tehát a törvényes származású gyermekekkel egyenlő jogokkal bírnak, kivéve mégis azokat a jogokat, amelyek családi intézkedés alapján kizárólag csak érvényes házasságból származó gyermekek részére vannak fenntartva.

A Hk.I.R.106.cin szerint a vélt házasságból származó gyermekeket szülőik után törvényes örökösödési jog illeti meg.